

se skriva vendar nazor o odrski umetnosti, nazor, ki mu idejna analiza ni važna, ampak mu je važna le »visoka« forma, ki da se skriva v zanosno prizdignjenem recitativu, krčeviti mimiki in prenapeti dikciji. Esteticističnemu nazoru o tovrstni »čisti« lepoti na visokih koturnih tudi s povsem formalnega vidika ni težko ugovarjati.

Mučno je le, da smo gledali slušatelje, ki so nekateri izven okvira Akademije za igralsko umetnost kazali že dovolj obetajoče individualne poteze, kot poslušne marionete nekega forsiranega koncepta, anemičnega in že zdavnaj preživelega.

Marjan Brezovar

GLOSE IN KOMENTARJI

VEČ KO DOVOLJ

Med zglednimi in tako rekoč razstavno propagandnimi primeri birokratsko centralističnih ustanov v naši državi moramo imenovati prav med prvimi Jugoslovansko kinoteko s sedežem in ravnateljem v Beogradu. Vprašanje dejavnosti te ustanove in odgovornosti njenih vodilnih uslužbencev je še zmerom odprto in nerešeno. Medtem ko Jugoslovanska kinoteka prireja redne filmske predstave v Beogradu in Zagrebu, pa se zadeva s predstavami v Ljubljani že leta in leta nikamor ne premakne z mrtve točke. Zaman so bili doslej vsi protesti zoper ravnanje vodstva kinoteke, brezuspešni so bili doslej vsi predlogi in nasveti, kako naj se uredi dejavnost te filmske ustanove, jalovi so bili doslej vsi razgovori in pogajanja o organizaciji kinotečnih predstav v Ljubljani. Vodstvo Jugoslovanske kinoteke kratko in malo ne dovoli predvajanja svojih filmov v Ljubljani, zaradi česar je naše kulturno življenje, kar se tega tiče, močno prikrajšano in ogoljufano. Nedavno je ljubljanska *Tedenska tribuna* znova načela to, zdaj že vsakakor perečo kulturnopolitično zadevo, ki zaradi svoje idejne narave sega v samo problemsko središče odnosov med tako imenovanimi osrednjimi državnimi kulturnimi ustanovami, med katere sodi tudi Jugoslovanska kinoteka, in pa posameznimi nacionalnimi kulturami v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Med odgovori na vprašanja uredništva *TT* pa smo prebrali tudi izjavo ravnatelja Jugoslovanske kinoteke, filmskega režiserja Vladimira Pogačiča. Njegov odgovor homo navedli v celoti, ker menimo, da je zaradi svojega tona in vsebine izjemen primer v našem sodobnem kulturnopolitičnem življenju. Takole vidi Vladimir Pogačič problem kinotečnih predstav v Ljubljani.

1. »Jugoslovanski kinoteki je treba zagotoviti v Ljubljani primerno dvorano z največ 300 sedeži, ki bi jo upravljala v lastni režiji, obdržala dobiček ali pa krila zgubo.

2. Ljubljansko kinotečno dvorano naj bi vodili uslužbenci Jugoslovanske kinoteke.

3. Spored bi sestavljal strokovni odbor Jugoslovanske kinoteke.

4. Pobuda za ustanovitev kinotečne dvorane v Ljubljani naj bi prišla iz LRS, upravni odbor Jugoslovanske kinoteke bi jo samo odobril, Svet za prosveto in kulturo pri ZIS pa potrdil.«

To so torej pogoji, ki jih je naštel novinarju *TT* ravnatelj Jugoslovanske kinoteke. Če bo slovenski narod, ali vsaj Slovenci v Ljubljani, izpolnil kategorične zahteve tovariša Vladimira Pogačiča, potem bo taisti tovariš Vladimir Pogačič dovolil slovenskemu narodu, oziroma Slovencem v Ljubljani, ki sodi med stara in ugledna evropska kulturna središča, predstave Jugoslovanske kinoteke, v nasprotnem primeru pa bodo Slovenci še naprej tavali v temi in čakali, kdaj jih bo vendarle obsijalo milosti polno Pogačičevo sončece!

Kar pribijmo, da že vrsto let nismo brali takih ali vsaj podobnih ultimativnih zahtev v našem tisku, zakaj ton Pogačičevega ultimata je zaradi svoje birokratsko centralistične visokostne domišljavosti, žaljivega omalovaževanja slovenske nacionalne kulture in slovenskih ljudi sploh in pa zaradi svoje etatiistične nadutosti tak, da človek komajda verjame, da je sploh mogoč in dovoljen v naši deželi. Če si nadrobno ogledamo omenjene kategorične točke, bo vsakdo, ki še razmišlja o zadevah tega sveta, zlahka spoznal, da ima pred seboj kulturni paradoks *par excellence*. Kajti po mnenju ravnatelja Vladimira Pogačiča nismo Slovenci *sami* sposobni upravljati kinotečno dvorano (glej točko 1), nismo sposobni *sami* voditi kinotečno dvorano (glej točko 2), nismo *sami* sposobni obdržati dobiček in *sami* kriti zgubo, ki bi nastala zaradi predvajanja kinotečnih filmov (glej točko 1 — tu bi skromno pripomnili, da si kaj lahko predstavljamo, kako bi uprava kinoteke pobirala dobiček, manj jasna pa je naša predstava o tem, kako bi taista uprava v resnici *krila* morebitno zgubo!). Prav tako nismo Slovenci po mnenju Vladimira Pogačiča sposobni *sami* sestavljati program kinotečnih predstav (glej točko 3). Kar tovariš Vladimir Pogačič dovoljuje Slovencem, je le pobuda za kinotečne predstave, ki naj bi prišla — *horribile dictu* — iz LR Slovenije. A preden bi ta pobuda postala stvarnost, jo mora po mnenju tovariša Vladimira Pogačiča potrditi kar dvoje organov, in sicer Upravni odbor Jugoslovanske kinoteke (kar je sramežljiva oblika za ime ravnatelja) in pa Svet za kulturo in prosveto ZIS (kar je nesramežljiva oblika za opozorilo Slovencem, da državna oblast še ni izumrla).

Če upravljanje Jugoslovanske kinoteke ni kak novodobni misterij, v kate-rega je posvečen po volji bogov in birokratskih bogcev samo ravnatelj te ustanove, in ker verjamemo, da za vodstvo kinoteke ni treba imeti nadnaravnih in čudežnih darov, s katerimi je Pafnucij Anatola Francea spreobračal svet k pravi veri, potem lahko sklepamo, da se je v ravnatelja Pogačiča naselil centralistični in birokratski zli duh, ali kakor se že imenuje ta huda in sodobna duhovna nevšečnost. In resnično se zdi, da je omenjeni zli duh temeljito zmedel misli in predstave ravnatelja kinoteke, ki je zdaj prepričan, da je Slovenija nekakšna divja dežela in da so Slovenci bebeci in gozdni prebivalci, ki v dose-danjem družbenem razvoju še niso padli s palmovih vej na tla, marveč so svoj boj za nacionalno in socialno osvoboditev opravili kar v krošnjah dreves ob žvrgolenju milih ptic. Le s tako zmedenimi predstavami si je namreč mogoče zadovoljivo razjasniti Pogačičevo grozo pred kinotečnimi predstavami v Ljubljani in njegovo prepričanje, da Slovenci niso sposobni predvajati kinotečne filme, zakaj kdo ve ali ne bi pri tem zgorela dvorana, polovica gledalcev, ravnateljev sedež in prvih dvaindvajset členov stare in nove ustave.

In ker tovariš Vladimir Pogačič postavlja svoje zahteve v obliki oštevilčenih kategoričnih zahtev, naj bode tudi nam dovoljeno postaviti nekaj temeljnih in zaporedno oštevilčenih načel v zvezi z Jugoslovansko kinoteko:

1. Opozorili bi tovariša Vladimira Pogačiča, da je Jugoslovanska kinoteka v soglasju s svojim namenom tako rekoč last vseh ljudi naše dežele. To pomeni, da imajo pravico videti njene filme ne samo Beograjčani in Zagrebčani, marveč tudi pripadniki tistih narodov, ki se imenujejo Slovenci, Makedonci, Siptarji, Črnogorci, Madžari itd.

2. Finančna sredstva za obstoj Jugoslovanske kinoteke, za nabavo filmov, za njihovo predvajanje in vzdrževanje, za plače uslužbencev, za plačo ravnatelja Jugoslovanske kinoteke so prispevali jugoslovanski davčni obvezniki; med njimi je še kar precej Slovencev, ki redno plačujejo davke in prispevke za zvezno blagajno, katera je omogočila nastanek kinoteke.

3. Tovariš Vladimir Pogačič bo moral slej ko prej spoznati zanj bridko resnico, da je kinoteka tista, ki mora razposljeti filme, organizirati predstave, in da zaradi tega odpade možnost množičnega »putešestvija«¹ gledalcev iz posameznih jugoslovanskih mest na sedež Jugoslovanske kinoteke.

4. Jalovi so vsi izgovori, da statut kinoteke onemogoča predstave v Ljubljani in drugod. Sklicevanje na mednarodne predpise o poslovanju kinotek je kaj lahko prazen formalizem, zakaj kinotečne predstave v Ljubljani nikakor ne bi pomenile »komercializacije«² Jugoslovanske kinoteke, ali vsaj komercialnega izkoriščanja njenega filmskega fonda. To je menda vsakomur jasno, ki razmišlja in išče možnosti, kje in kako organizirati predstave Jugoslovanske kinoteke v Ljubljani. Zato: v imenu kakšnih načel postablja Pogačič svoje zahteve in v imenu kakšnih predpisov zavira kinotečne predstave v Ljubljani?

Odgovor mora biti jasen in nedvoumen. V nasprotnem primeru moramo izreči nezaupnico vodstvu Jugoslovanske kinoteke, se pravi njenemu ravnatelju, in predlagati zaščito vsaj kinoteke pred njegovim vplivom, če še nismo mogli zaščititi pred njim in njegovimi koproducentскими partnerji — Karoline Reške.

♂

MORALNI BLIŠČ »KRITIČNE«³ GENERACIJE

Metoda je, milo rečeno, nenavadna: kdor zanika veličino »kritične«⁴ generacije, kot si njeni pripadniki sami pravijo, ga velja nemudoma proglasiti za uradnega kritika¹ in po možnosti še za korifejo predvojne liberalistične kulture.² V tem je treba biti učinkovit, zato velja delovati sinhrono: Antona Ocvirka je kar dvakrat zapored z dveh strani doletela taka usoda, zakaj drznil se je kar javno podvomiti o umetniški dovršenosti Smoletove igre »Potovanje v Indijo Koromandijo«.

Saj imena gotovo niso važna pri tem in lahko bi navedli tudi kakega drugega »grešnika«, zanimiva pa so načela: Ocvirku sploh ne skušajo ovreči argumentov, zakaj pojavile bi se nepredvidene težave, ker je preveč analitično dokazal, da so idejne osnove v delu ponarejene in umetno vnesene vanj; v takem primeru je pač najenostavneje odgovoriti na kritične dokaze z insinuacijami in namigovanji. Metoda, vsaj kar se njene izvirnosti tiče, je lahko

¹ T. Kermaurner, O nekaterih problemih sodobnega gledališča. Perspektive, št. 12, str. 147.

² J. Kos, Nekrolog za Besedo. Perspektive, št. 11, str. 44.